

ISSN 2787-1002

COBISS.SR-ID - 38999049

Idejna
mreža

MREŽA IDEJA

ČASOPIS KOJI POVEZUJE

Časopis Mreža ideja

Izdavač: Idejna mreža, udruženje građana, Novi Sad

Kontakt telefon: +381643431004

Glavni i odgovorni urednik:
Sanja Škorić

Uređivački odbor:
Maja Subotin,
Stefan Ditrih i
Jelena Ilić

Časopis izlazi dva puta godišnje,
u maju i novembru mesecu.

ISSN 2787-1002

COBISS.SR-ID - 38999049

BROJ 1

GODINA IZDANJA I/2021

Tematske oblasti

Uvodni rad

- **Rad, jedina konstanta u našem životu**, Olga Vučković Kićanović

Imamo pravo - Pravna regulativa

- **Usklađivanje poslovanja domaćih tech kompanija sa GDPR-om I Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti – trošak ili dugoročna potreba**, Petar Mijatović
- **Nova era solarne energije u Srbiji – Novi zakon o OIE**, Branko Živković i Andrija Petrušić

Pusti me da nešto uradim - Građanski aktivizam

- **Talas novih ideja**, Jelena Ilić

Mi za prirodu - Zaštita životne sredine

- **Vodič za upravljanje otpadom u malim i srednjim preduzećima**, Marko Rokvić
- **Prroda i psiha – zaboravljeni putevi**, Bojan Stanišić

Sve je do nas - Obrazovanje

- **Osnaživanje timova kroz neformalno obrazovanje i coaching**, Nataša Vukmirović
- **Savremeno obrazovanje iz ličnog ugla**, Anja Koprivica
- **Volite ono što radite – Profesor studentima**, Jelena Matijašević
Kolege studenti kolegama, Tamara Čičovački i Mirko Stajšić

Biti svoj - Start – up u Srbiji

- **Od ideje do preduzetništva**, Maja Subotin
- „**Mali**“, a **svoji**, Silvia Kabač

Priče oko nas - Inostranstvo

- **Rad u Austriji iz lične perspektive**, Mirjana Selakov Peitler
- **Fakultet i početak karijere u Austriji**, Nina Peitler

Idejna
mreža

Idejna mreža

Časopis MREŽA IDEJA se pokreće kao stručni časopis koji umrežava i povezuje najbolje ideje i iskustva ljudi, spaja njihovu kreativnost i praktičnost, ali i objedinjuje ih u želji da svoju okolinu učine boljim mestom za život. Ni posao kojim se bavite, ni način na koji ga obavljate nije od presudnog značaja ovde, ako ste spremni da svoja iskustva podelite sa drugima, da iznesete mišljenje i ideje koje nekome možda nedostaju da svoju poslovnu i životnu slagalicu oforme i uspešno otisne dalje u svet.

Izdavač časopisa, **Udruženje IDEJNA MREŽA**, osnovano početkom 2020. godine, sa velikim entuzijazmom i nestrpljenjem otvara svoja vrata svima čiji glas treba da se čuje, svima koji neguju iste civilizacijske vrednosti, po principima međusobnog uvažavanja, tolerancije i odgovornosti prema sebi, drugima i lokalnoj zajednici.

Upoznajte Idejnu mrežu - [Idejna mreza](#)

Ko smo mi - [Idejna mreza](#)

Čime smo se do sada bavili - [Idejna mreza](#)

„Ćutanje je zlato“, poslovica koja u našem slučaju nikako ne vredi, jer se ćutanjem nepovratno gube dragocene ideje i energija u njih uložena, a svi znamo da je **svako značajno delo na početku bilo „samo“ ideja**.

I zato, kada sledeći put budete imali ideju, kada steknete neko vredno iskustvo, upoznate neki novi metod rada i sl., podelite to sa nama i ljudima koji su slični Vama. Budite glasni u nameri da promenimo svest ljudi na bolje i neka se naš, stručni glas, konačno jasno i glasno čuje.

Javite nam se! **Da se čitamo i čujemo.**

Prof. dr Sanja Škorić

Glavni i odgovorni urednik prvog izdanja časopisa MREŽA IDEJA

RAD

JEDINA KONSTANTA U NAŠEM ŽIVOTU

“
**„Izlečite se od
izgovoritisa,
teške bolesti koja
parališe um i ubija
kreativnost“**

-prof. Dejvid Švarc-

Kada me je draga prijateljica Sanja Škorić zamolila da napišem tekst iz radnopravne regulative za prvi broj Mreža Ideja, podoše mi na pamet dve misli. Prva je Ciceronova da rad krepi mladost, veseli starost, krasí sreću, i pruža utehu u nesreći. Druga da je radno mesto jedino boljno polje na kome ljudi mogu ubijati jedni druge, bez rizika da budu privedeni pred lice pravde, po rečima psihijatra Lajmana, koji je život posvetio lečenju pacijenata od stresova u savremenom svetu rada.

Zapitala sam se kako i zašto se to desilo i šta mi možemo uraditi da ne bude tako. Moj odgovor je: borićemo se ZNANJEM! Niko ne može zaštititi svoja prava ako ih ne poznaje.

Zbog toga želim da otvorim forum u kome ćemo raspravljati o osnovnim ljudskim pravima u sferi rada. O tome kako da nam rad/posao postane izvor inspiracije, motivacije, kreativnosti, kolegjalnosti i sreće, umesto izvor stresa i rivaliteta.

Kako da zaštitimo svoje radno mesto i pritom obezbedimo pravo na dostojanstven rad? Kako da se zaštitimo od vrlo prisutnog mobinga, od kog gube svi: zaposleni zdravlje, poslodavac produktivnost jer je samo zadovoljan radnik dobar, a društvo prosperitet, jer je bruto nacionalni dohodak zbir zdravlja i produktivnosti. Jedna smo od retkih zemalja koja ima poseban zakon za zaštitu od mobinga još od 2010. godine, ali u primeni se još greši i luta.

Kako da sačuvamo svoju privatnost, uz poštovanje prava poslodavca da o nama zna sve što mu je potrebno da bi ostvario svoje interes? Gde je balans, gde je granica dopuštenosti, čijim prekoračenjem poslodavac postaje veliki brat? Imamo Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, ali nedorečen u sferi rada.

Svedoci smo mnogih korupcija, prekoračenja ovlašćenja i zloupotrebe položaja. Etika i moral nas teraju da protiv toga ustanemo, ali često snosimo teške posledice u borbi za opšte dobro. Imamo i Zakon o zaštiti uzbunjivača, koji je na našoj strani samo ako prava koja nam daje dobro poznajemo...

Koja su naša prava, obaveze i odgovornosti u šumi zakona koji uređuju rad. Kako prevenirati radne sporove i rešiti ih na najefikasniji i najekonomičniji način, ako do njih ipak dođe... Kako harmonizovati odnose poslodavac – zaposleni u situaciji srove konkurenциje, ekonomse krize, tranzicije, poremećaja izazvanih pandemijom kojoj još ne vidimo kraj... Kako implementirati set zakona koji štite osnovna ljudska prava u sferu rada?

To su teme kojim se posvećeno bavim već petnaestak godina. Dotiču većinu nas. Pozivam Vas da o njima pričamo. Analiziraćemo probleme iz prakse i sigurno naći mnoga rešenja. Jedino što ne želim da čujem to je: „Ma, to su sistemski problemi, ne mogu to ja rešavati!“ Ne može niko sam, ali možemo zajedno. Nema nerešivih problema, ima samo problema koji se ne rešavaju! Zato – umrežimo se i mislimo konstruktivno! „Izlečite se od izgovoritisa, teške bolesti koja parališe um i ubija kreativnost“ (prof. Dejvid Švarc).

Za kraj, priča iz mog skorašnjeg iskustva. Bila sam posrednik u jednom sporu povodom mobinga. Kao i uvek, moje prvo pitanje zaposlenoj koja je pokrenula postupak za zaštitu od zlostavljanja kod poslodavca je bilo: „Šta biste želeli kao ishod ovog postupka?“ Odgovor mi pomogne da sagledam realnost i racionalnost očekivanja, pa da odredim dalji tok posredovanja. Pogledala me nekim čudnim, rezigniranim pogledom... Posle minut čutanja, polako je spustila oči i tiho, najtiše rekla: „Želim da se osećam LJUDSKI...“

“

**Borićemo se
ZNANJEM!
Niko ne može zaštiti
svoja prava ako ih ne
poznaće.**

“

**Nema nerešivih
problema, ima samo
problema koji se ne
rešavaju! Zato –
umrežimo se i mislimo
konstruktivno!**

Olga Vučković Kićanović

Direktor konsalting agencije za
radno pravo i ljudske resurse FIDES

Usklađivanje poslovanja domaćih tech kompanija sa GDPR-om i Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti - trošak ili dugoročna potreba?

Kao što je mnogima poznato, domaći Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (u daljem tekstu: „ZZPL“) je u primeni još od 21. avgusta 2019. godine, koji je preuzeo većinu odredbi iz Opšte uredbe o zaštiti podataka o ličnosti EU (u daljem tekstu: „GDPR“) koji je svoju primenu započeo 15 meseci ranije.

Iako je bilo zaista mnogo opravdanih kritika na račun ZZPL-a, pre svega onih koje se, sa jedne strane, odnose na to da u sam tekst zakona nisu inkorporisane odredbe koje čine preambulu GDPR-a, a koje predstavljaju neku vrstu pojašnjenja i smernica za pravu interpretaciju ove regulative, kao i sa druge strane, one kritike koje govore o tome da je, usled direktnog preuzimanja odredbi GDPR-a, ZZPL uveo institute koji se u pravnom sistemu Republike Srbije ne koriste na način na koji im je takva funkcija namenjena GDPR-om, dok paralelno sa tim pojedine odredbe ostavljaju prostor za različitu interpretaciju, ono što je nesporno jeste da je ZZPL, sa svim svojim vrlinama i manama, u primeni.

Veliki broj organizacija, kako iz javnog, tako i iz privatnog sektora, još uvek nije započeo sa usklađivanjem svog poslovanja sa GDPR-om.

Međutim, ono što je posebno primetno jeste da, uz retke izuzetke, i veliki broj domaćih tech kompanija, nije usklađen sa ZZPL-om i GDPR-om, ili barem ne na način na koji bi to trebalo da bude slučaj. Ovo je posebno zanimljivo ako se uzme u obzir činjenica da upravo tech kompanije u svom day-to-day poslovanju koriste i obrađuju veliku količinu ličnih podataka.

I. Zašto veliki broj domaćih tech kompanija nije usklađen sa ZZPL-om?

Razloga je više. Prvi i osnovni, činjenica da ZZPL, iako već 16 meseci u formalnoj primeni, u praksi nije doživeo svoju punu primenu, pa bojazan od štetnih posledica od neusklađivanja, uz retke izuzetke, praktično i ne postoji. Iako je uvreženo mišljenje da je razlog neadekvatne primene ovog zakona nedovoljno angažovanje nadležnih organa prilikom sprovođenja ovog zakona, suština ovog problema leži u tome da sami građani ne koriste dovoljno svoja prava i ne štite svoju privatnost/lične podatke na način na koji bi to mogli da urade.

Drugi vrlo važan razlog, jesu niski iznosi novčanih kazni u odnosu na one propisane GDPR-om. ZZPL propisuje dve vrste novčane kazne. Prva vrsta jesu fiksni iznosi novčanih kazni koje, za određene prekršaje, na osnovu prekršajnih naloga može odrediti Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Ukoliko je pravno lice načinilo prekršaj za koji se izdaje prekršajni nalog, novčana kazna iznosi 100.000 dinara, 50.000 dinara za preduzetnika i 20.000 dinara za fizičko lice, odnosno za odgovorno lice u pravnom licu, organima javne vlasti i u predstavništvu ili poslovnoj jedinici stranog pravnog lica.

Na to treba dodati i da se, shodno Zakonu o prekršajima, iznos novčane kazne koja je izdata na osnovu prekršajnog naloga, umanjuje za 50% ukoliko učinilac prekršaja plati polovinu iznosa novčana kazne u roku od 8 dana od dana prijema prekršajnog naloga.

Druga vrsta novčane kazne jeste ona koja je u ZZPL-u propisana za ostale prekršaje, i to u rasponu od 50.000 do 2.000.000 dinara za pravna lica, 20.000 do 500.000 dinara za preduzetnike i 5.000 do 150.000 dinara za fizička lica i odgovorna lica u pravnom licu, organima javne vlasti i u predstavništvu ili poslovnoj jedinici stranog pravnog lica.

Za prekršaje za koje su propisane novčane kazne u rasponu, Poverenik podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom prekršajnom sudu. Za mnoge postupke pokrenute na ovaj način je još od primene ranijeg zakona poznato da završavaju najčešće zastarevanjem postupka, bez novčanog kažnjavanja učinilaca prekršaja, a oni postupci koji se pravnosnažno okončaju sa presudom kojom se učinioci oglašavaju krivim, obično podrazumevaju iznos novčane kazne koji je blizu minimuma ili na samom minimumu iznosa propisanog zakonom.

Međutim, bez obzira na prilično niske i neefektivne novčane kazne, ono što bi svaka organizacija, a posebno tech kompanije koje pretežno obrađuju veliku količinu podataka, trebalo da ima u vidu jeste taj reputacioni aspekt eventualnog kažnjavanja usled nezakonitog postupanja. Nekada narušavanje dobre reputacije može doneti mnogo veću štetu od svih mogućih propisanih kazni. Jedan broj tech kompanija je iz tog razloga, kao i usled zahteva inostranih poslovnih partnera, već uskladio svoje poslovanje sa domaćim ZZPL-om i GDPR-om. Ostaje da se vidi da li će i ostale uskoro poći tim putem.

II.Izazovi sa kojima se tech kompanije suočavaju prilikom usklađivanja sa ZZPL-om

Usled manjka edukativnih događaja a u nekim slučajevima nedostatka jasne volje ljudi koji su na čelnim pozicijama u svojim organizacijama, usklađivanje nije na zavidnom nivou. Ovo je posebno izraženo kod tech kompanija, koje neretko svoje poslovanje zasnivaju na raznovrsnim, kompleksnim procesima obrade ličnih podataka koje po svojoj prirodi potпадaju pod primenu odredbi ZZPL-a koje predviđaju više obaveza, posebno sa aspekta zaštite podataka o ličnosti. To se u prvom redu odnosi na IT kompanije koje se bave uslugama veb developmenta, razvijanja mobilnih aplikacija, veb hostinga, digitalnih asistenata i drugih, sličnih usluga, kao i na druge kompanije, poput telekomunikacionih operatera koja obrađuju lične podatke korisnika i potencijalnih korisnika u velikom obimu, pritom koristeći automatizovane procese obrade, poput profilisanja.

Tako, ukoliko je planirana obrada ličnih podataka takva da može prouzrokovati visok rizik za prava i slobode fizičkih lica, kompanije, posebno one koje su angažovane od strane tech kompanija, dužne su da u saradnji sa tech kompanijama sprovedu procenu uticaja na zaštitu podataka o ličnosti. Sprovođenje procene uticaja podrazumeva angažovanje lica koja imaju visok nivo pravnih i tehničkih znanja i brzu responzivnost na svaki planirani ili neplanirani događaj u vezi sa obradom ličnih podataka.

Sa druge strane, sa povećanim rizikom po bezbednost ličnih podataka, neophodno je postojanje adekvatne obučenosti svih lica koja imaju pristup ličnim podacima, kao i međusobna saradnja svih sektora unutar kompanije, od IT odeljenja pa sve do odeljenja za marketing i administraciju. Da bi došlo do uspešne saradnje, neophodno je da su unutar organizacije uspostavljene adekvatne tehničke, kadrovske i organizacione mere, a da su same procedure u vezi sa obradom ličnih podataka, uključujući i one procedure koje regulišu postupanje u slučaju

povrede bezbednosti ličnih podataka, kreirane na način da ne ostavljaju bilo kakve nedoumice prilikom njihove praktične primene.

Takođe, u slučaju prekograničnog „izvoza“ i „uvoza“ ličnih podataka, domaće kompanije moraju da se pridržavaju striktnih uslova propisanih ZZPL-om i GDPR-om. Ovo je posebno važno kod „uvoza“ podataka u Srbiju iz Evropske Unije, obzirom na to da Srbija ne spada u države sa adekvatnim nivoom zaštite, pa, shodno preporukama Evropskog odbora za zaštitu podataka o ličnosti, svaka kompanija - poslovni partner tech kompanija i drugih kompanija iz Srbije, ima obavezu da, pre daljih prenosa ličnih podataka u Srbiju, oceni da li zakoni ili praksa u Srbiji sprečavaju efektivnost preduzetih mera zaštite iz člana 46. GDPR-a, i ukoliko je to slučaj, da u saradnji sa srpskom kompanijom implementira dodatne mere zaštite podataka, a ukoliko takve dodatne mere ne budu implementirane ili ne budu zadovoljavajuće, u tom slučaju ne može doći do prenosa ličnih podataka iz Evropske Unije u Srbiju.

Sve gore navedeno nedvosmisleno potvrđuje da je za usklađivanje tech kompanija sa propisima koji regulišu zaštitu podataka o ličnosti neophodno izdvajanje vremena i resursa, a da je, posmatrano iz ugla globalnih trendova, pravilno usklađivanja domaćih tech kompanija obaveza koja neće nestati već će biti sastavni deo uobičajenog poslovanja.

Petar Mijatović,
advokat

Nova era solarne energije u Srbiji – **Novi Zakon o OIE**

Pre nekih 10 godina prisustvo obnovljivih izvora energije u Srbiji, pogotovu solarnih sistema, uopšte nije obećavalo. Dugoročnog sistemskog pristupa nije bilo, osim stidljivog Fid-in programa koji je predvideo samo 10 MW solara.

Sporadični projekti instalacije solarnih elektrana za sopstvene potrebe su jedini bili na raspolaganju za one koji se bave ovim biznisom. To je variralo od malih elektrana od 2 kW za vikendice do 100+ kW za firme koje su želele da sebi smanje račune za struju. Projekata off-grid sistema kojima su ljudi rešavali potrebe za električnom energijom na mestima gde nema mreže je i bilo, ali to je nešto što ne donosi preveliki profit za pružanje usluga instalacije elektrana. Ugovaranje posla za instalaciju solarnih elektrana od nekoliko stotina kW je nešto što se smatralo poslovним uspehom.

Ono što tim ljudima nikad nije moglo sa sigurnošću da se kaže je šta mogu od svega toga da očekuju, s obzirom da period otplate za ovakve investicije bio dosta neizvestan, prvenstveno jer u tom trenutku nismo znali u kom smeru ide razvoj enegretskog sektora u Srbiji (prvenstveno, kojim tempom će rasti cena električne energije). Državnih subvencija ni na vidiku, podsticaji nula, zakonska regulativa ne postoji, EPS bez razumevanja za bilo kakav vid saradnje. Samo entuzijasti su bili spremni da se upuste u ovakve projekte.

O pozitivnom uticaju na životnu sredinu niko i ne razmišlja.

Prvi pozitivni pomaci se vide 2017. godine kada EPS usvaja novi Pravilnik o radu distributivnog sistema, što uliva nadu. Sada i oni prepoznaju priključenje elektrana za sopstvene potrebe. Može ozbiljnije da se radi, može investitorima da se da nada da nije sve tako uzaludno. U međuvremenu, formirano je i tržište električne energije, simbolično su se pojavili privatni snabdevači električne energije, koji objektivno ni sami nisu znali u šta su se upustili, ali je dobro da su tu.

U međuvremenu, svest ljudi počinje da se menja, ljudi su upoznati sa tehnologijom solarnih sistema, informisani su šta se dešava kod nas u okruženju, čak žele da koriste solarnu energiju jer znaju da ostvaruje pozitivan uticaj na životnu sredinu.

U poslednjih par godina i snabdevači električne energije prepoznaju svoju ulogu u ovakvim projektima. Više to nisu elektrane za sopstvene potrebe koje su bez procedura priključene, već se održivim projektima smatraju elektrane za sopstvene potrebe koje predaju višak električne energije u mrežu i prodaju snabdevaču. I na kraju dolazi šlag na tortu u vidu nacrta Zakona o OIE, koji je ovih dana na javnoj raspravi. On predstavlja pravo osveženje kako za nas koji se bavimo izgradnjom elektrana, tako i za privatne snabdevače električne energije koji treba da udahnu osećaj otvorenog tržišta krajnjim potrošačima električne energije uz ponudu dodatnih proizvoda i usluga, kao što je elektrana za sopstvene potrebe.

Ovaj zakon daje jasne smernice šta možemo da očekujemo u bliskoj budućnosti u pogledu podsticajnih mera, kako kroz subvencionisane cene električne energije, tako i podrška malim instalacijama kroz relaksaciju procedura, uz neizbežno Neto merenje, koje nije jasno navedeno u nacrtu Zakona o OIE, ali se nazire.

Tržišne premije i Fid-in tarife

TIPOVI PODSTICAJNIH MERA

Novi Zakon o OIE jasno najavljuje novi podsticajni program za obnovljive izvore energije (OIE) koji će obuhvatati dva tipa podsticajnih mera:

- Tržišne premije i
- Fid-in tarife.

Obe podsticajne mere će se ostvarivati putem aukcije na kojoj će se licitirati po holandskom modelu „ko da manje“.

Tržišne premije

Tržišne premije će se dodeljivati za sve projekte OIE koji trenutno učestvuju ili će uzeti aktivno učešće na tržištu električne energije. To znači da će elektrana prodavati proizvedenu energiju na tržištu, nekom od snabdevača električne energije ili kada je reč o velikim sistemima, imaće mogućnost da prodaju direktno na organizovanim tržištima. Sa druge strane, Država će kao podsticajnu meru dotirati određeni iznos za svaki proizvedeni MWh električne energije do cene za koju se smatra podsticajnom.

Plastično objašnjeno, ukoliko Država proceni da je prosečna prodajna cena električne energije na tržištu 50 EUR/MWh, a Država smatra da je podsticajna vrednost 90 EUR/MWh, onda će država biti spremna da dotira do 40 EUR/MWh. Na licitaciji će se prijavljivati investitori koji su ispunili uslove da učestvuju na aukciji (osnovni uslov postojanje građevinske dozvole za izgradnju elektrane ili već izgrađena elektrana), a koji će licitirati iznos za tržišnu premiju za koju je njihov projekat održiva investicija, a koja mora biti manja od predloženih 40 EUR/MWh. Kada se završi licitacija podvlači se crta sa određenom kvotom i oni koji su ponudili najniže vrednosti će ostvariti pravo na Tržišnu premiju, ako se javi manje instalisane snage na licitaciji, nego utvrđena kvota, svi će teoretski dobiti podsticajnu tržišnu premiju.

Fid-in tarife

Fid-in tarife je podsticajni program koji dodatno smanjuje rizike za investiranje u OIE projekte. Fid-in tarife nisu nepoznanica, jer je kvota od 10 MW za solarne sisteme i 500 MW za vetar odavno podeljena u Srbiji. Na žalost kvota od 10 MW za [solarne panele](#) je jako brzo bila popunjena, pa je puno projekata ostalo da čeka bolje dane. Ti bolji dani su došli Zakonom o OIE koji sada na nivou zakona uvodi Fid-in tarifu kao podsticajnu mjeru za projekte OIE. Ono što nacrt Zakona o OIE jasno definiše u ovom trenutku je granica za dodeljivanje Fid-in tarifa. Naime, u članu 33. stoji da se „Fid-in tarifa može steći za mala postrojenja i demonstracione projekte“. U članu 4. (Značenje izraza) malim postrojenjima se smatraju elektrane od 500 kW, osim za vetar od 3MW, što daje dovoljno jasan signal investitorima.

Prosto rečeno, svi koji budu pravili solarne elektrane do 500 kW imaće mogućnost da dobiju fid-in tarifu ali na aukciji. Npr. aukcija će trajati 2 sata, za to vreme sve interesne strane koje poseduju elektranu ili građevinsku dozvolu za izgradnju elektrane će licitirati iznose koji moraju biti manji od utvrđene Fid-in tarife koja će biti javno dostupan podatak pre licitacije. Po okončanju licitacije podvlači se crta za utvrđenu kvotu i svi sa najnižim cenama će ostvariti pravo na Fid-in premiju. Nezvanično, možemo očekivati da će se Fid-in tarifa naći u opsegu od 90 do 100 EUR/MWh, uzimajući u obzir zadnje vrednosti dodeljenih Fid-in tarifa u prethodnom ciklusu i dodatno sazrevanje solarne tehnologije, tj. pada cene.

Zakonom nisu definisane kvote za Tržišne premije i Fid-in tarife po tehnologijama i instalisanoj snazi, to će Država naknadno utvrditi kroz podzakonske akte. Međutim, uzimajući u obzir da je za novi podsticajni program u Severnoj Makedoniji za solare definisana kvota od 200 MW, može se očekivati sličan scenario i u Srbiji. Moguće da se u prvom krugu i ne popuni sva kvota za obe podsticajne mere. Naravno, ne treba nikog da iznenadi i ako kvota za solar opet bude nešto malo, recimo 20 MW. Ovo je ipak Srbija.

Kupac-proizvođač i metod obračuna

Zakon o OIE zvanično uvodi novog aktera na tržištu električne energije

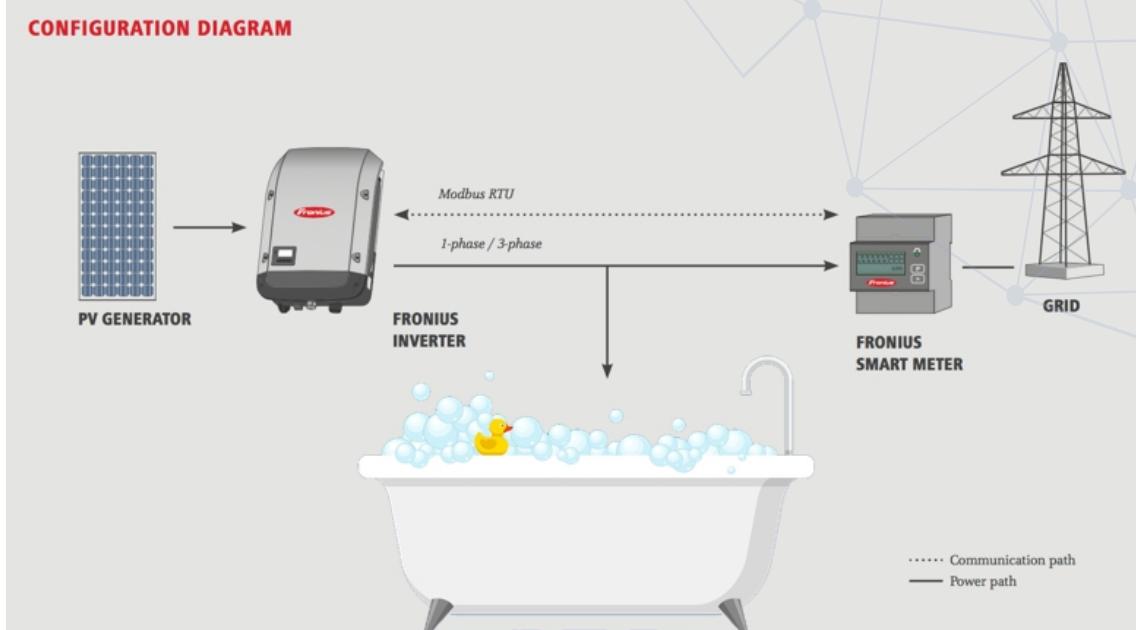
Kupca-proizvođača

(eng. Prosumer=Producer+Consumer).

Tehnički posmatrano, interesantno je da ovaj entitet menja svoje svojstvo na mreži u zavisnosti od potreba u realnom vremenu. Kada nema dovoljno energije iz sopstvenih kapaciteta, dopunjavaće svoje potrebe iz mreže. Sa druge strane u trenucima kada je proizvodnja veća nego potrošnja na lokaciji, višak električne energije biće isporučen u mrežu.

Ono što predstavlja izazov je obračun koji treba da prati kupca-proizvođača. To je u nacrtu Zakona definisano samo jednim izrazom u članu 59: „Kupac-proizvođač ima pravo na umanjenje računa u narednom obračunskom periodu, odnosno na naknadu od strane snabdevača za višak električne energije koje isporuči u elektroenergetski sistem“.

Ovo ne definiše jasno da li se naredni račun umanjuje u delu utrošene električne energije, Neto-merenje, ili se na kraju računa javlja obračun energije koja je predata u mrežu kao iznos za umanjenje završnog računa, Neto-obračun. Verujemo da će podzakonski akti dati potreban epilog.

Očekujemo da će za elektrane do 10,8 kW (član 66, nacrt Zakona o OIE), operator distributivnog sistema biti prinuđen da relaksira procedure za priključenje elektrana za sopstvene potrebe. Smatramo da se ovo odnosi prvenstveno za domaćinstva koja će moći da se kroz skraćenu proceduru priključe na elektranu i da će imati na raspolaganju Neto-merenje kao način obračuna.

Prosto objašnjeno kod obračuna sa neto-merenjem, ukoliko se jednog meseca potroši 600 kWh, a proizvede 1000 kWh, 400 kWh će se preneti u naredni mesec, kao MB kod mobilnih operatera ili se može smatrati da tih 400 kWh se virtuelno skladišti i koristiti kasnije po potrebi. Ono čega će sigurno biti je period preseka. U Crnoj Gori je to april, kada se anulira sav višak koji do tada nije potrošen. Smatramo da je takav model i više nego korektan jer energija koja se najviše javlja kao višak leti ostaje na raspolaganju tokom zimskog perioda.

Treba razumeti da je Neto-merenje još jedan vid podsticajnih mera za OIE, samo je primenljivo za slučaj proizvođača-potrošača. Stoga, ne treba očekivati neto-merenje obračun za veće instalacije, jer ne oslikava realnost tržišta električne energije, gde se cena struje menja na organizovanim tržištima svakog sata.

Na kraju, nemamo šta posebno zaključiti, osim da su se stvari pokrenule i da će se podzakonskim aktima utvrditi kojim tempom će se podsticajne mere uvoditi i na koji način će se implementirati.

“

**Srećno
svima
u novoj eri
solara!**

Branko Živković
CEO @ Sunčica d.o.o.
Andrija Petrušić,
Energetski menadžer
@ Energia Gas and Power d.o.o.

TALAS NOVIH IDEJA

Statistički podaci o klimatskim promenama, ugroženosti biodiverziteta, ekstremnim vremenskim nepogodama i drugim pokazateljima uništenja životne sredine, gotovo da više i nisu potrebni da bi se uvidela alarmantnost problema sa kojim se susreće naša okolina. Dovoljno je izaći ispred svoje kuće, stana, zgrade, prošetati kroz park ili obližnjim šetalištem. Količina otpada koji se sreće, problem zagađenja vazduha, prevelikog broja automobila, a manji broj ptica i zelenila, jasno svedoče o problemima, koji još uvek, nažalost, nisu u dovoljnem fokusu svih nas. Sela su do skoro bila izuzetak, ali gradovi više nisu usamljeni u ovom negativnom trendu. Vremenski uslovi su već doveli do toga da je život ljudi postao nemoguć na mnogim mestima na planeti – samo u 2018. godini 17,2 miliona ljudi je raseljeno zbog katastrofa izazvanih klimom u 148 zemalja i teritorija širom sveta.¹ I dok vlade, ministarstva i uopšte organi uprave moderno uređenih država rade na uspostavljanju institucionalnog, zakonodavnog i strateškog okvira u borbi za očuvanje životne sredine, potpuno je jasno da su promene neophodne na svim nivoima.

Teško je prihvati radikalne ideje, posebno one koje se suprotstavljaju produktivizmu i konzumerizmu, na kom počiva i opstaje čitavo društveno uređenje mnogih zemalja sveta. Posebno ako se priklonimo mišljenju da individualno ne možemo puno učiniti i da, na primer, naša odluka da ne kupujemo proizvode u plastičnoj ambalaži neće sprečiti proizvođače da nastave da pakuju svoje proizvode na ovaj način. Ipak, cilj ovog teksta je da pruži uvid u konkretne ideje i da čitaoca, za početak, samo podstakne na razmišljanje. Jedna takva ideja sadržana je u teoriji odrasta i smanjivanju proizvodnje i potrošnje, čime se uvećava dobro ljudskih bića, poboljšavaju ekološki uslovi i jednakost na planeti.

Pojam odrasta (eng. degrowth) je u Srbiji prilično nepoznat, kako u akademskim krugovima, tako i u javnosti. Mladen Domazet, doktor filozofije (Sveučilište u Zagrebu), objašnjava da je odrast novi teorijski koncept koji se rodio na marginama ekološke, socijalne i ekonomске krize poslednjih decenija, a svoje ideje crpi iz različitih levih, ekoloških i progresivnih politika.²

¹ Klimatske promene jedna od najvažnijih tema devetog Beogradskog bezbednosnog foruma, Preuzeto sa Internet stranice:

<https://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/presscenter/articles/2019/klimatske-promene-jedna-od-najvažnijih-tema-devetog-beogradskog-b.html>

² Odrast – zagovaranje stedljivog obilja, Mladen Domazet, Intervju, Preuzeto sa Internet stranice: <https://zaejednicko.org/blog/odrast-zagovaranje-stedljivog-obilja/>

Suština ovog pokreta polazi od preispitivanja i odbacivanja ideje eksponencijalnog rasta zasnovanog na akumulaciji profita i promišljanje društvenih i ekonomskih alternativa. Definicije odrasta baziraju se na promeni načina upotrebe prirodnih resursa, ali i promeni odnosa prema radu, kapitalu, novcu i pitanju vlasništva, uz radikalnu demokratizaciju društva, sa ciljem stvaranja nove antikapitalističke ekonomije i društva u skladu sa prirodom³.

Odrast se danas može pronaći u različitim sferama – aktivizam, kreativno širenje poruka, naučna istraživanja, institucionalno zagovaranje itd., a posebno je interesantna činjenica da je nepoznato i teško „uhvatljivo“ da li se odrastničke ideje prvo javljaju u teoriji odrasta ili u praksi i obrnuto.

Postoje mišljenja koja govore u prilog tome da su srž odrasta male, alternativne zajednice. Tako je sledeća ideja na koju će autor u ovom tekstu ukazati poznatiji koncept – lokalni ekološki aktivizam. Ekološki aktivizam⁴ podrazumeva okupljanje pojedinaca, grupa i organizacija koje kroz saradnju na različitim nivoima teže rešavanju određenih ekoloških problema. Lokalni ekološki aktivizam podrazumeva organizovanje lokalnog stanovništva, koji za cilj ima zaštitu njihove prirodne okoline.⁵ Primeri lokalnog ekološkog aktivizma u Srbiji danas više nisu velika nepoznanica. Međutim, verovatno bi istraživanje na temu: ima li dovoljno ekološkog aktivizma kod nas i kakve su mu karakteristike dao precizniju sliku o tom pitanju, ali za poznavaoce nema nikakve dileme: ova vrsta delovanja u našoj zemlji je daleko od dovoljne obzirom na množinu ekoloških problema koji su prisutni.⁶

Ekološki aktivizam za najznačajniju ulogu ima podizanje svesti ljudi o navedenim izazovima sa kojima se suočavamo. Zatim, poziv na akciju na različitim nivoima kako bismo očuvali zdravu životnu sredinu za sadašnje i buduće generacije. Iako je put do ostvarenja ovog cilja zahtevan i dug, mi kao pojedinci smo ti koji su dužni na naprave prvi korak ka zaštiti i očuvanju planete Zemlje.

Jelena Ilić, dipl. pravnik

³ Ibid

⁴ Više o ekološkom aktivizmu, istorijskom razvoju i vrstama: Ekološki aktivizam, <https://amplitudemagazin.com/ekoloski-aktivizam/>

⁵ Ekološki aktivizam, Preuzeto sa Internet stranice: <https://amplitudemagazin.com/ekoloski-aktivizam/>

⁶ Babić, Budimir, Ekološki aktivizam u Srbiji, Eko list, časopis za ekologiju, zaštitu životne sredine i održivi razvoj, str. 40

Vodič za upravljanje otpadom u malim i srednjim preduzećima

Razgovarajući sa velikim brojem privrednika, lako se nameće zaključak da većina malih i srednjih kompanija nisu dovoljno upućene u oblast upravljanja otpadom, koje su im mogućnosti, obaveze, a na kraju – kolike su kazne za neispunjavanje obaveza propisanih zakonom. Veće kompanije mogu da priušte posebne službe koje se bave upravljanjem otpadom i zaštitom životne sredine, ali većina manjih i srednjih firmi nemaju čak ni posebnu osobu koja se bavi otpadom, već je to najčešće neko od redovnih radnika koji je dobio dodatne obaveze. U ovom tekstu probaćemo na jednostavan način da pojasnimo koje su sve obaveze jedne firme koje proističu iz Zakona o upravljanju otpadom, ali i da pojasnimo kako funkcioniše sistem preuzimanja otpada.

Prema usvojenoj definiciji, „**upravljanje otpadom predstavlja sprovodenje propisanih mera za postupanje sa otpadom u okviru sakupljanja, transporta, skladištenja, tretmana, i odlaganja otpada, uključujući i nadzor nad tim aktivnostima i brigu o postrojenjima za upravljanje otpadom posle zatvaranja.**“

Ali šta to u praksi znači?

Nekoliko je najbitnijih stvari koje se moraju znati.

Prva je **tačno definisati sve vrste otpada i tačne lokacije na kojima nastaju**. U zavisnosti od vrste proizvodnje i privredne delatnosti, vrste otpada se mogu vrlo razlikovati. Neke vrste koje se najčešće javljaju su otpadni papir i karton, folija, plastika, drvena i metalna ambalaža itd. Naročito se obraća pažnja na opasne otpade, kao što su otpadna ulja, zaostale hemikalije i drugo. Svakom otpadu se dodeljuje poseban indeksni broj, koji se nalazi u Katalogu otpada, u okviru Zakona o upravljanju otpadom. Određuju se mesta za privremeno skladištenje otpada u okviru kompanije, i svoj otpad možete skladištiti na svojoj lokaciji najviše 12 meseci. Opasan otpad je potrebno dodatno ispitati u ovlašćenoj laboratoriji.

Plan upravljanja otpadom je obavezan ukoliko generišete godišnje više od 100 tona neopasnog otpada, ili 200 kilograma opasnog otpada. Plan sadrži sve zakonom propisane norme a naročito dokumentaciju o otpadu, mere koje se preduzimaju, postupke i načine razdvajanja, način skladištenja, tretmana i odlaganja otpada. Plan o upravljanju otpadom takođe sadrži i mere zaštite od požara i eksplozije, kao i mere zaštite životne sredine i zdravlja ljudi.

Pored ovih stvari, utvrđuje se obaveza vođenja dnevne evidencije o nastalom otpadu, na propisanom obrascu. Na kraju svake godine se podnosi Godišnji izveštaj generatora otpada. Ovaj izveštaj se podnosi direktno Agenciji za zaštitu životne sredine.

A šta se radi se otpadom koji je nastao?

Otpad se predaje ovlašćenom operateru na dalji tretman ili odlaganje. Operater je firma koja poseduje dozvolu za transport, sakupljanje, skladištenje, tretman ili odlaganje otpada, izdatu od strane odgovarajućeg državnog organa, koji može biti Opštinska uprava, Pokrajinski sekretarijat ili Ministarstvo. U svakoj dozvoli je tačno propisano koje vrste otpada može operater da preuzima i šta može sa njima da radi, na kojoj lokaciji i drugo. Operater nakon preuzimanja otpada izdaje **Dokument o kretanju otpada, koji je jedini zvanični dokument da ste predali svoj otpad na propisan način.** Neke vrste otpada imaju određenu cenu, tako da operateri plaćaju za preuzimanje npr otpadnog papira, najlona, plastike... a za neke druge vrste otpada (uglavnom opasnih), generator snosi troškove tretmana.

Ko je odgovoran za troškove upravljanja otpadom?

Vlasnik otpada ili proizvođač je odgovoran za sve troškove upravljanja otpadom. Vlasništvo nad otpadom prestaje kada sledeći vlasnik preuzme otpad i primi Dokument o kretanju otpada, u skladu sa zakonom. Troškove odlaganja snosi držalac (vlasnik) koji neposredno predaje otpad na rukovanje sakupljaču otpada ili postrojenju za upravljanje otpadom i/ili prethodni držalac (vlasnik) ili proizvođač proizvoda od kojeg potiče otpad.

Kazne za neispunjavanje odredbi Zakona o upravljanju otpadom

Što se kazni za neispunjavanje nekih odredaba Zakona tiče, postoje razni kriterijumi. Recimo, u Zakonu o upravljanju otpadom navodi se i da će se kazniti novčanom kaznom od 1.500.000 do 3.000.000 dinara za privredni prestup privredno društvo, preduzeće ili drugo pravno lice, ako obavlja poslove bez plana upravljanja otpadom ili ne vrši njegovo ažuriranje u propisanom roku.

Treba istaći bitnu stavku, koja se često zanemaruje i uzrok je kažnjavanja. Određene proizvode koji kada se uvoze, naša država tumači kao proizvode koje nakon upotrebe postaju posebni tokovi otpada. Ovde spadaju npr, vozila, gume, ulja, elektronski i električni proizvodi, proizvodi koji sadrže azbest, kao i baterije i akumulatori. Za ove proizvode se podnosi Godišnji izveštaj, i obračunava se naknada za uvoz, kojom se pokrivaju kasniji troškovi reciklaže ovih otpada.

Svakim danom sve više preduzeća uviđa da postoji veliki broj povoljnosti koje nastaju usled ekološki odgovornog poslovanja. Neke od tih povoljnosti su uštede na troškovima, otpad koji može biti izvor prihoda i konkurentna prednost, jer sve više klijenata radije bira poslovanje sa firmama koje brinu o životnoj sredini. Izdvajanjem Vaše firme kao ekološki odgovorne firme privući ćete nove klijente, i mogu Vam se otvoriti nova tržišta.

Ukoliko želite da saznati više o ovim temama, ili Vam zatreba prijateljski savet ili stručna pomoć, kontaktirajte nas putem maila office@greengroup.co.rs i društvenih mreža

“

Da sumiramo:

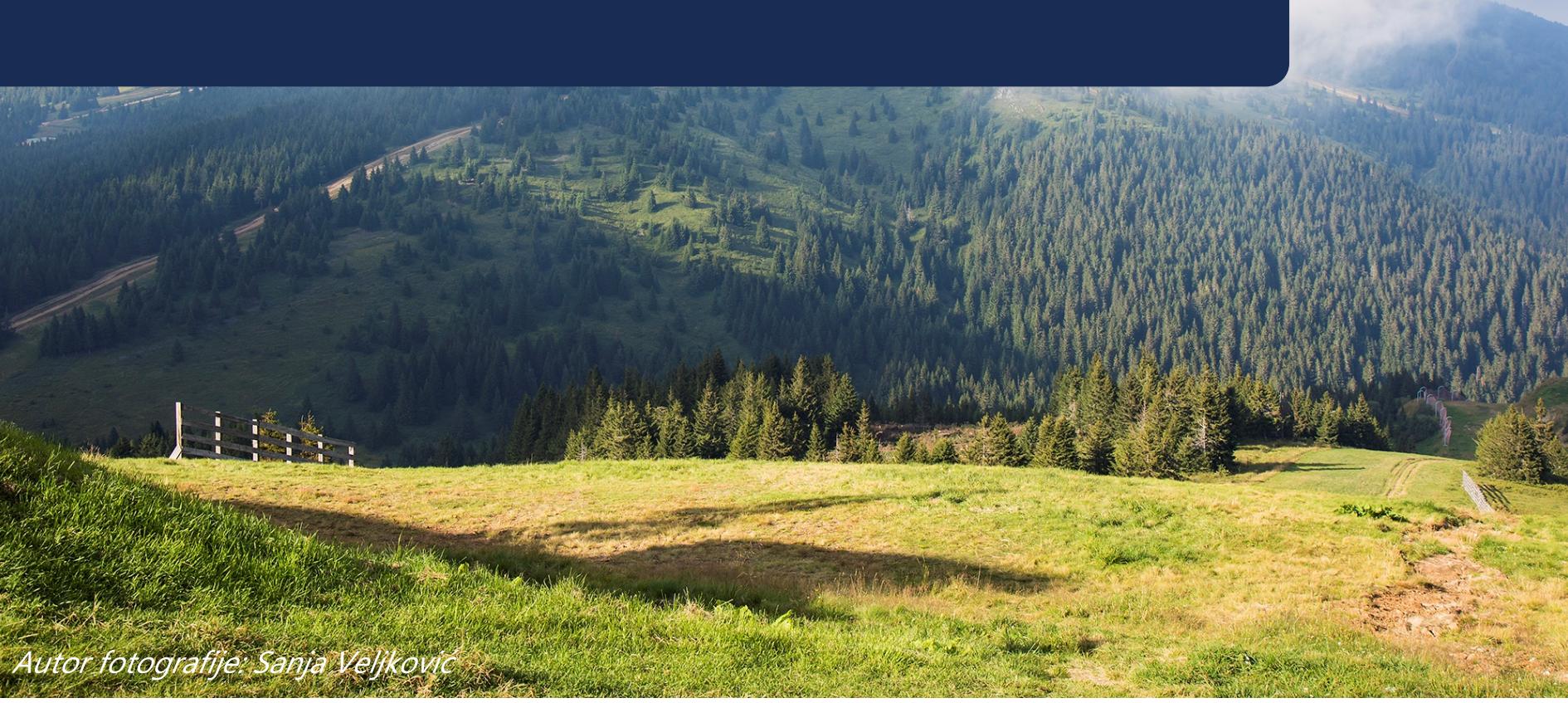
- Plan upravljanja otpadom
- Izveštaji o ispitivanju
- Dokumenti o kretanju otpada
- Dnevne evidencije
- Godišnji izveštaji generatora i posebnih tokova

Marko Rokvić

Ekspert za upravljanje otpadom,
vlasnik agencije Green Group

PRIRODA I PSIHA - ZABORAVLJENI PUTEVI

Autor fotografije: Sanja Veljković

Danas, više nego ikada pre toga, narušena je ravnoteža između prirode i čoveka.

Razvijajući se kao društveno, socijalno, političko, kulturno i stvaralačko biće, čovek se kroz vreme i duge istorijske cikluse udaljavao od prirode kao izvora svoga početnoga rasta i razvoja. Oslobodivši se od njene zavisnosti i odbacivši sa sebe okove straha i neznanja koji su ga toliko dugo držali za nju privezanog, počeo je on da pronađe načine da se zaštiti od njene promenljive čudi i nepredvidivog ponašanja. Ovladao je ne samo tehnologijom već i njenim zakonima – razumeo je način ili mehanizam po kojem se priroda upravlja i koristi svojim velikim moćima i otkrio je kako da te iste moći iskoristi za vlastiti opstanak i dalji napredak.

S druge strane, ne možemo a da ne postavimo pitanje: da li je cena koju je čovek na taj način platio suviše visoka? Možemo li uistinu govoriti o udaljavanju od prirode kao posledici kontinuiranog i ubrzanog tehnološkog razvoja u zadnjih nekoliko decenija ili se ovde radi o jednom mnogo dubljem i složenijem procesu koji preti da dovede u pitanje budući opstanak ne samo prirode sa celokupnom njenom florom i faunom već i samog čoveka kao samosvesnog, samokritičkog, delatnog, psihološkog i socijalnog bića.

Kada govorimo o odnosu prirode i čoveka, nesvesno pre nego svesno, podstičemo razgovor o unutrašnjoj, duhovnoj ili psihološkoj strani pojedinca ili jednog društva u celini. Bilo da o odnosu prirode i čoveka govorimo sa aspekta individualnog ili kolektivnog odnosa, ne možemo a da ne govorimo o njegovom unutrašnjem svetu i njegovoj uzročno-posledičnoj povezanosti sa zbivanjima u onom spoljašnjem.

Autor fotografije: Sanja Veljković

Iako se odnos prirode i čoveka kroz minule epohe ne može posmatrati jedino i isključivo u opštim već i u pojedinačnim crtama, mnogi su skloni da ovome problemu dodele nekakav opšti ili univerzalni karakter te jednu specifičnu crtu koja je zajednička za sve zemlje i narode bez obzira na postignut stepen njihovog društveno-ekonomskog i istorijskog razvoja.

S tim u vezi, odnos između prirode i čoveka ili – bolje reći, čovekov odnos prema prirodi, zahteva da se u njegovo razmatranje i analizu uključi veoma veliki broj različitih faktora i sa njima povezanih naučnih disciplina. Ako bismo, s tim u vezi, pokušali da čitavom problemu odredimo jedan uistinu opšti karakter, onako i onoliko koliko nam to prostor ovde dopušta, onda bismo sveukupan čovekov odnos prema prirodi mogli da posmatramo kao prožimanje uticaja dva osnovna faktora i to: čovekovog doživljaja prirode kao životnog prostora u najširem smislu i društveno-ekonomskih odnosa koji su u datom trenutku preovlađujući unutar društva kojem pojedinac pripada.

Čovek prirodu na prvom mestu – i u najširem smislu te reči, sagledava kao životni prostor u njegovom totalitetu. Od najstarijih vremena pa sve do današnjih dana ona je bila i ostala uslov njegovog individualnog i kolektivnog opstanka. Dostupnost vitalnih resursa te eksploatacija s jedne i mogućnost njihove dalje obrade i korišćenja u svrhu zadovoljavanja osnovnih životnih potreba s druge strane, bili su uslov opstanka, razvoja i napretka prvih naroda i civilizacija. Iz toga uzajamnog odnosa razvijao se i čovekov odnos prema životnom prostoru a samim tim i prema prirodi kao najvećem živom organizmu.

Nastanak, rast i razvoj naroda i civilizacija kroz istoriju i njihov uzajamni odnos prema prirodnom okruženju tako isto nije bio jednoobrazan i svugde jednak.

Autor fotografije: Sanja Veljković

“

Okreni se
samome sebi.

Dok su se jedni narodi opredelili za tešnji odnos prema svome životnom okruženju dotle su drugi prednost davali svome društvenom, socijalnom, političkom, ekonomskom, kulturnom i tehnološkom razvoju a na štetu razumevanja onih dubljih veza i odnosa koji su njegovu unutrašnju ili psihološku stranu (ličnosti) spajali sa svetom koji ih je spolja i sa svih strana okruživao. I dok su jedni živeli u skladu sa zakonostima koje im je određivalo njihovo prirodno okruženje dotle su drugi odlučili da pođu putem urbanizacije te podređivanja prirodnog okruženja svojim rastućim ličnim i društvenim potrebama, poštujući, u meri većoj ili manjoj, njegovo prvenstvo nad čovekom.

Sa toga prvočasnog životnog prostora na kojem su drevni narodi i civilizacije podigli svoja prva ognjišta, ponikli su u isto vreme i prvi bogovi i boginje što su gospodarili životom i sudbinom svega stvorenog. Iz tih najranijih veza i odnosa čoveka sa prirodom iznadrile su se i prve religije te sa njima povezani narodni običaji i verovanja, i sve ono što je jedno životno okruženje čoveku moglo dati našlo je svoj izraz upravo u korenu tih dubokih unutrašnjih i intuitivnih spoznaja o uzročno-posledičnoj povezanosti mikrokosmosa sa makrokosmosom. Na temelju tog prvočasnog obrasca jedinstva i celovitosti svega stvorenog, nastalo je verovanje o jednom cikličnom i unapred određenom kretanju i toku događaja u čijem centru stoji priroda oko koje se kreće čovek kao kruna njene moći stvaranja i oblikovanja.

Daljim razvojem pojedinca i društva u celini, menjao se i lični i kolektivni odnos prema prirodi. U osnovi svih tih promena koje su se zbole i koje se i danas u savremenom svetu zbivaju, ta rečena promena odnosa prema prirodi nije bila ništa drugo do jedan vlastiti, lični i kolektivni odnos prema okruženju iz kojeg je dati pojedinačni potekao, te njegov uzajamni, uzročno-posledični odnos prema drugom pojedincu i društву – kolektivu čiji je on sastavni i neraskidivi deo. Taj isti, uzajamni i uzročno-posledični odnos, pa opet, nije ništa drugo do jedno neodređeno, prolazno i promenljivo stanje svesti koje u datom trenutku preovlađuje u određenoj sredini, i ma koliko da su brojni faktori koji utiču na taj odnos njihov koren je nedvosmisleno zajednički i duboko zadire u samu psihu iz koje je i potekao.

I dok su kroz istoriju jedni narodi poštivali prirodu kao izvor svoga večitog postojanja i trajanja, dotle su drugi težili ka tome da njome ovladaju i potčine je svojim potrebama. U osnovi oba ova odnosa nesumnjiv je snažan uticaj prirodnog okruženja na čoveka isto onoliko koliko je i čovek svojim akcijama uticao na prirodno okruženje. Ta povratna sprega ili uzajamni odnos čoveka i prirode bio je i ostao presudan sve do današnjih dana. Tamo gde nije bilo moguće direktno uticati na prirodu njoj se prilagođavalo u skladu sa položajem, osobinama i karakteristikama datog životnog okruženja. Spoznajući svoje okruženje i samoga sebe, čovek je počeo da opaža i sve one uzajamne, „skrivenе“ veze i odnose koji su mu omogućili da iz njih crpi onu beskrajnu narodnu mudrost i znanje o životu i svetu koji ga okružuje.

Zalazeći sve dublje i idući sve dalje u toj večitoj potrazi za odgovorima na sva ona pitanja koja je sebi samome i drugima postavljao, kretao se on kroz vreme i prostor gonjen željom da spozna tolika nepregledna prostranstva i njihova neslućena bogatstva koja su toliko dugo ležala skrivena od njegovog pogleda.

Na tome dugom i katkad neizvesnom putu, mešale su se i među sobom prožimale i preplitale ne samo različite religije i kulture već i različita društva i mentaliteti te drukčiji zakoni, običaji i verovanja, a samim tim i njihovo razumevanje sveta i položaja čoveka u njemu. U tome večitom sukobu naroda i civilizacija ukrštali su se ne samo različiti i suprotstavljeni pogledi na svet i ljudi u njemu već i temeljni principi na kojima su počivala državna i društvena uređenja čije su tekovine još i danas snažno utkane u mnoge aspekte savremenog načina života i međuljudskih odnosa.

Savremen način života sa svojim urbanim i često nametnutim pravilima ponašanja kojih se čovek tako slepo i nekritički pridržava, načinio je od njega biće otuđeno i odvojeno ne samo od prirode kao svoga životnog okruženja već ga je udaljio i od njega samog i svih onih dubokih veza i odnosa sa njom što su ga sve do skora vodili na njegovom dugom i krivudavom putu kroz život.

Usamljen u svetu koji je sam za sebe izgradio i udaljen od ljudi i društva kojem pripada, stoji on negde na polovini svoga puta između onoga što danas nazivamo civilizacijom i jednog dubokog, unutrašnjeg glasa koji ga poziva da se vrati onome prazvoru iz kojeg je prvobitno potekao. U tome dubokom unutrašnjem sukobu koji sve više crpi njegove vitalne životne sokove, pokušava on da iznova podigne onaj most koji bi svet u njemu spajao sa svetom oko njega, unutrašnje sa spoljašnjim i neprolazno sa prolaznim.

Autor fotografije: Sanja Veljković

Autor fotografije: Sanja Veljković

Gradovi, te velike i masivne tvrđave u kojima obitava utamničeno njegovo najdublje biće, sve više postaju prostor iz kojeg će bekstvo u nekom trenutku postati neminovnost. I to bekstvo ne može voditi nigde drugde nego u povratak prirodi kao ogledalu njegove vlastite psihe, toj pramajci iz čije su utrobe njegovi daleki i davno zaboravljeni preci došli na ovaj svet. Taj povratak vlastitom sopstvu kojem čovek neprestano teži i koji pokušava da ostvari kroz oživljavanje interesovanja za onu drevnu mudrost i znanje koji leže rasuti u njemu samom i oko njega, sve više postaje „životna misija“ kojoj se teži i koju treba dostići radi očuvanja vlastitoga identiteta te telesnog i psihičkog zdravlja.

U tome pokušaju da se iznova vrati samome sebi i onim davno prekinutim traganjima za vlastitom suštinom i identitetom, leži, u osnovi, težnja ka povratku prirodi kao najvernijem odrazu njegovog sopstva i celovitosti duše i tela koji bez toga uzajamnog odnosa ne mogu trajati. Pojave i događaji kakve danas opažamo u prirodi često nisu ništa drugo do odraz i posledica onih dubokih i nerazjašnjenih konflikata te sukobljenih stanja i zbivanja u čoveku; a ona, taj verni odraz naše sveukupne stvarnosti, spoljašnje jednako kao i unutrašnje, nastavlja da raste i da se razvija uprkos svemu što se u njoj i oko nje neprestano zbiva, pozivajući svojom besmrtnošću i netruležnom lepotom na zajednički vaskoliki život kao krunu najviše tajne večitog kruženja i kretanja, postojanja i trajanja.

Gоворити о човековом повратку природи и заштити животне средине ние ништа друго до говор о повратку у ону trajно и neraskidivo jedinstvo svih razlika i suprotnosti koje као крајњи резултат дјају једну одрживу ravnotežu između materijalnih i duhovnih elemenata njegovog rasta i razvoja. То ние само повратак једно другом већ суštinsko razumevanje uistinu dubokog i složenog odnosa где су човек и природа само лице и налијеједне те исте стварности и једног те истог, zajedničког процеса. S druge стране, то суštinsko razumevanje odnosa човека и природе немогуће је постићи без разумевања сложености njegove vlastite psihe i karaktera jednakо као што је појаве у природи тешко докућити без познавања njihovih zakonitosti које у нjoj večito dejstvuju.

Savremen način života i svet kakav danas poznajemo i u kojem živimo, kao što je napred već rečeno, stavljuju pred svakog pojedinca sve veće i složenije probleme koji se ne mogu ni jasno sagledati ni uspešno razrešiti bez aktivnog učešća ne samo datog pojedinca već i čitavog društva u celini. Jaz i sve dublji razdor između bogatih i siromašnih zemalja i naroda i velika nejednakost u raspodeli društvenog i materijalnog bogatstva, česti oružani sukobi širom sveta sa velikim brojem ljudskih žrtava, svakodnevni i sve veći porast broja siromašnih i bolesnih i - na kraju, skoro neizbežan nestanak velikog broja životinjskih i biljnih vrsta, samo potvrđuju osnovnu pretpostavku da je u biti opstanka prirode i životne sredine i čoveka u njoj ključno razrešenje onih dubokih unutrašnjih, duhovnih, psiholoških i emocionalnih konflikata koji potresaju modernog čoveka i društvo u kojem živi te da je povratak prirodi ništa drugo nego onaj davno zaboravljeni put individualnog i kolektivnog rasta i razvoja kojim se u skorijoj budućnosti nedvosmisleno mora poći.

Idući tim putem „kojim se ređe ide“ čovek se usudio da se iznova vrati na onaj početak odakle je jednom sve poteklo. Taj povratak nije sam po sebi i jedino i isključivo povratak prirodi već je to i povratak njemu samome, povratak u osvit onih prvih tekovina društvenih, socijalnih, političkih, kulturnih i drugih u čijem je korenu i začetku sadržan uzrok svih potonjih posledica. On, dakle, ne predstavlja samo promenu temeljnih principa na kojima je društvo počivalo kroz istoriju i na kojima u meri većoj ili manjoj počiva i danas već promenu odnosa prema samome sebi i društvu u kojem živi i koje ga okružuje. S tim u vezi, jedino ispravno razumevanje onih dubokih i složenih unutrašnjih konflikata koji prožimaju savremenog čoveka može voditi ka spoznaji prirode i životnog okruženja kao preslikane stvarnosti njegovog sopstva.

Priroda i čovek – to su lice i obliče individualnog i kolektivnog sopstva, rasta i razvoja, mikrokosmosa u makrokosmosu. Evolucija i revolucija svih sila i energija iznutra i spolja. Ona je ne samo kolevka njegovog svekolikog postojanja i trajanja već i učiteljica koja ga na njegovom dugom i zamršenom putu vodi kroz guste i nepregledne šume pod kosom bez početka i kraja. Razumeti prirodu znači razumeti čoveka, razumeti samoga sebe i svet koji nas okružuje. Bez toga dubokog i jasnog uvida o trajnom i neraskidivom jedinstvu svih razlika i suprotnosti čovek i priroda ne mogu imati budućnost.

U pokušaju da pokori samoga sebe čovek je pokorio prirodu. U nameri da ovlađa samim sobom on je ovlađao njenim zakonima. Umesto da promeni samoga sebe on je promenio prirodu i skoro sve u njoj. Ono što se zbivalo iznutra počelo je da nalikuje onome što se zbiva spolja.

A ona, ta prastara i mudra učiteljica vaskolikog života, opominjući ga neprestano i vraćajući ga iznova na ispravan put, govori mu tihim glasom: „Okreni se samome sebi!“.

Bojan Stanišić

Osnivanje timova kroz neformalno obrazovanje i coaching

Organizacija, koja kao prioritet postavlja efikasno ostvarivanje svojih ciljeva, ulaze u neformalno obrazovanje da bi osnažila zaposlene, timove i lidere, razvijajući samu organizaciju kroz njih. Da ne bude zabune, ovde mislim na planirane edukacije, treninge, coaching i različite događaje za osnaživanje timova i pojedinaca, a ne na sporadične aktivnosti ili nešto što zaposleni sami čine za sebe, poput čitanja knjiga.

Primetila sam da se još uvek puno očekuje od zaposlenih, u smislu da budu dovoljno motivisani da se sami angažuju, i samostalno se posvete razvijanju ličnih sposobnosti i učenju novih veština. U tom slučaju, organizacija bi morala da bude svesna da zaposleni ima svoje prioritete koji ne moraju nužno da budu usklađeni sa organizacijskim i timskim.

Kako planirati aktivnosti podrške zaposlenima

U skladu sa svojim kratkoročnim, srednjeročnim i dugoročnim ciljevima, organizacija može da odredi strateški plan edukacija i treninga. Na osnovu njega, ali i procena o trenutnim potrebama, pišu se planovi za određeni period, na primer godinu dana. Kada se identificuje potreba za osnaživanjem zaposlenih radi ostvarivanja novih ciljeva i preuzimanja novih uloga, ili se otkrije niska funkcionalnost po određenim pitanjima (tipičan primer su narušeni međuljudski odnosi u timu ili između dva tima), situacija se analizira i potom se planiraju konkretnе aktivnosti. Njih prati evaluacija i prilagođavanje planova.

Timski, individualni i grupni coaching

Timski coaching podrazumeva proces stvaranja snažnog tima visoke funkcionalnosti koja mu omogućava da ostvaruje vrhunske rezultate. Pored treninga i edukacija koji su deo tog procesa, članovi tima prolaze coaching proces individualno i zajedno. U zajedničkom procesu kreiraju, jačaju i uvode nove članove u atmosferu psihološke sigurnosti koja ima presudan uticaj na rezultate koje tim postiže.

Individualni coaching često je izbor za viši i srednji menadžment. U partnerskom radu coacha i klijenta, kroz kreativan i nekonvencionalan proces i odnos poverenja, coach podržava klijenta da maksimalno iskoristi svoje potencijale.

Rezultati nisu vidljivi samo kod osobe koja je prošla kroz coaching proces, nego se efekti lančano prenose na saradnike, a tiču se povećane angažovanosti na radnom mestu, boljeg upravljanja stresom, lakšeg snalaženja u kritičnim situacijama, veće mentalne i emocionalne otpornosti i ličnog blagostanja.

Grupni coaching je dobro rešenje samo u slučaju kada grupa zaposlenih radi na dostizanju istog cilja, jednako efikasno ako coach ume da radi sa grupom. I, naravno, ako ume da vodi klijente kroz proces grupnog coachinga.

Lična odgovornost

Tokom korona krize sve je postalo više vidljivo. Ukoliko je ranije bilo izazova sa osnaživanjem zaposlenih i leadershipom, verovatno se to u prethodnom periodu intenziviralo. Volim da ukažem na pojavu da se edukacije i treninzi zaposlenih u određenoj meri još uvek ne razumeju na najbolji način i da zbog toga ponekad ne dolazi do osnaživanja zaposlenih, lidera, timova.

Svaki menadžer želi da njegovi zaposleni dobro razumeju svoja zaduženja i da zadatak obave kvalitetno i u dogovorenom roku. Članovi tima očekuju isto to od svojih kolega i koleginica. Ako se nisu dobro razumeli, postoji mogućnost da će očekivani rezultat izostati.

Posledice neefikasne komunikacije su raznovrsne, od potencijalnih verbalnih sukoba do pada produktivnosti i nivoa blagostanja. A sve to dodatno negativno utiče na rezultate koje organizacija želi da ostvari. Ipak, koliko god fokus bio na komunikaciji, želim da ukažem na to da sam stil verbalne komunikacije ima najmanji značaj. Pitanje lične odgovornosti i vođenje sebe su stvarne teme kojima se bavim kada ljudi podržavam kroz treninge efikasne komunikacije.

Nivo komunikacije je ono što vidimo, čujemo. Ispod toga su naše emocije, misli, uverenja, verovanja, slika o sebi, saboteri. Bogatstvo unutrašnjeg sveta može da bude izvor haotičnosti, nesigurnosti, neodgovornosti, ako se njime ne upravlja. S druge strane, može da bude odlična baza, ne samo za ličnu asertivnost i samosvest, nego za samouverenost, samomotivaciju, uspešno vođenje sebe, odgovornost. Za dostizanje takvih rezultata običan trening za organizaciju nije dovoljan. Potrebno je dobro proceniti potrebe učesnika i organizacije, prilagoditi edukaciju i jasno komunicirati čemu je ona namenjena.

**Nataša Vukmirović, trener,
konsultant i profesionalni coach**

Savremeno obrazovanje iz ličnog ugla

Da li se obrazovanje može definisati jednoznačno ili shvatiti kao relativan pojam, da li svi na obrazovanje gledamo istim očima i da li ono za sve nas predstavlja isto? Zasigurno ne. Sa moje tačke gledišta ono predstavlja određenu formu koja je neophodna za usklađivanje i prihvatanje u društvu, za mene je ono kao deo nekog društvenog ugovora. Obrazovanje za sobom ne donosi nužno i znanje, već samo predispoziciju za snalaženje u društvenom sistemu.

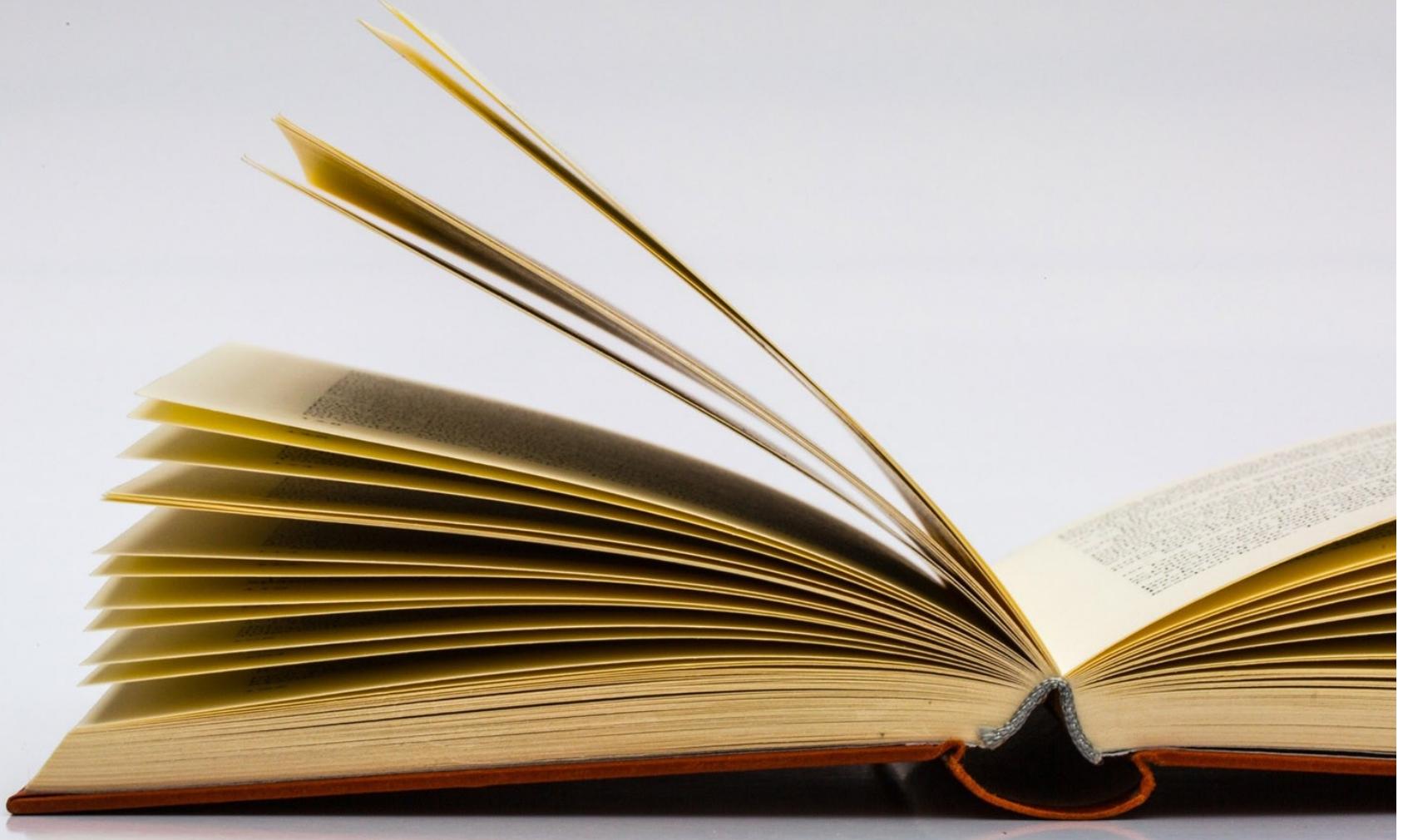
Koračajući kroz život, nakon završene srednje škole, naišla sam na veliku prekretnicu u životu - Šta dalje? Formirajući mišljenje koliko je obrazovanje zapravo značajno, i da je to samo početak sticanja znanja, pa i početak životne škole, odlučila sam da upišem Pravni fakultet. Bio je to težak početak kao i svaki. Iako odlučna u nameri šta želim i kojim putem da idem, na ovaj put sam se odlučila sa određenom dozom straha i nesigurnosti. Sebi sam neretko postavljala pitanja, da li je to zaista ono što želim i da li je to ono u čemu ću biti istrajna i srećna.

Ulezim u amfiteatar, počinje novo razdoblje u mom životu, iako nesigurna, verujem, biću jednog dana diplomirani pravnik.

Na tom putu za koji ne mogu reći da je bio lak, uspela sam da savladam sve svoje strahove i da pobedim prepreke i nesigurnost, jer sam verovala da ako put nije težak, ne može biti pravi. Ono što me je održalo i ulilo mi veru su bili moja disciplina, upornost i odgovornost koji su bili jači od svega što me je sputavalo. Svesna, da je ovo samo era učenje radi učenja, da je studiranje samo jedan korak ka uspehu, znala sam koliko

“

Znanje jedino što možemo posedovati i što nam niko ne može oduzeti, zato nikad ne treba odustajati od svojih želja i svako treba biti istrajan i ići ka cilju u koji veruje.

moram da radim i da se borim da bih ostvarila svoj cilj. Nešto što mi je posebno dalo podstrek, podiglo samopuzdanje i pokazalo da sam na pravom putu jesu moji rezultati, a posebno pohvale i poštovanje koje su mi ukazali pojedini profesori.

Profesori koje sam tokom studiranja gledala kao uzor i posebno cenila, prepozali su potencijal u meni i to mi je dokazalo da se svaki trud isplati i motivisalo me da nakon završenih osnovnih akademskih studija podignem svoje obrazovanje na viši nivo, pa tako upišem i master studije.

Upisavši Pravni fakultet želja mi je bila da se bavim advokaturom. Međutim, kako odrastamo radimo na sebi mentalno i intelektualno, stičemo nova iskustva, tako nam se menjaju i interesovanja i želje u datom momentu. Sticajem okolnosti, ukazala mi se prilika da se na fakultetu koji sam završila zaposlim u statusu asistenta. Ono što me je usmerilo da se opredelim za ovaj posao jeste to što predajem krivično pravo, što je oduvek bilo primarni predmet mog interesovanja. Danas, u ulozi predavača, kao neko ko je prošao ono sa čime se studenti susreću, nastojim i trudim se da posvetim posebnu pažnju kako načinu prenošenja znanja tako i da zainteresujem studente i podstaknem ih da sami prepoznaju svoju vrednost i potencijal. Da li je ovo jedini i pravi put za mene, ne znam, ali znam da sam trenutno na putu koji mi odgovara i koje me ispunjava.

Kako u školovanju tako i u životu, smatram da je neprocenjivo kada imate pored sebe nekog ko je tu da vas ohrabri kada sumnjate u sebe i da vam pomogne da ustanete kada padnete, pa makar taj neko bili i vi sami.

Od verovanja i nadanja u to da će jednog dana biti diplomirani pravnik, sada sa doktorskih studija mogu da kažem da sam sigurna da je znanje jedino što možemo posedovati i što nam niko ne može oduzeti, zato nikad ne treba odustajati od svojih želja i svako treba biti istrajan i ići ka cilju u koji veruje.

„Nepismeni u XXI veku neće biti oni koji ne znaju čitati i pisati, nego oni koji ne znaju učiti, zaboraviti neprimenjivo i naučiti novo“. – Alvin Toffler

„Najveća šteta je što ljudi ni ne znaju šta je istinsko obrazovanje. Mislimo da vredi samo ono koje se može unovčiti, koje vodi materijalnom bogatstvu, a ne ono koje obogaćuje karakter“. – Mahatma Gandhi

Anja Koprivica,
master pravnik i asistent na fakultetu

Volite ono što radite

Profesor studentima

Jedna od najbitnijih stvari u životu mladog čoveka jeste odabir profesije kojom će se baviti i kasnije poslovne sfere u kojoj će funkcionisati. Nekad je to rezultat spleta okolnosti, slučajni odabir u kojem ima malo i sreće, a nekad planska aktivnost koju svesno biramo i u kojoj se najbolje snalazimo.

Smatram da svaki čovek intuitivno teži za sferom ili oblašću rada koja mu u mometu donošenja odluke da se njome bavi najviše odgovara ili koja se izdvojila i učvrstila u periodu koji je prethodio donošenju te odluke. Najbolji način da sagledamo da li smo odabrali pravo rešenje jeste da se posle određenog vremena zapitamo da li bismo se opredelili za isti izbor da možemo da vratimo vreme i biramo ponovo. U mom slučaju, ja sam nakon svega do sada postignutog izvela zaključak sa pozitivnim odgovorom.

Oblast visokog obrazovanja i oblast nauke predstavljaju suštinu u profesionalnom radu i napredovanju jednog profesora. Drugim rečima, ma koliko te dve celine delovale zasebno, poslednjih godina je sistem visokog obrazovanja postavio određene zahteve koji su uticali da se danas angažovanje u nastavi i bavljenje naukom posmatraju kao dve celine jednog procesa. To

je proces razvijanja i usavršavanja kompetentnosti nastavnog kadra. Drugim rečima, kvalitetan nastavnik treba konstantno da radi na razvoju svojih kompetencija (što je deo naučnog rada) i na taj način postaje kvalifikovaniji i spremniji za izvođenje nastave na predmetu, koji spada u užu naučnu oblast za koju je izabran. Ovo nije imperativ formalnog karaktera, već neophodan način postupanja, jer što više gradimo sebe u nauci, više znanja možemo pružiti u oblasti visokog obrazovanja.

Poziv za koji sam se ja opredelila, pored kontinuiranog rada na profesionalnim kompetencijama nastavnog kadra, podrazumeva i brižljivo negovan odnos sa mladim kolegama – studentima.

“

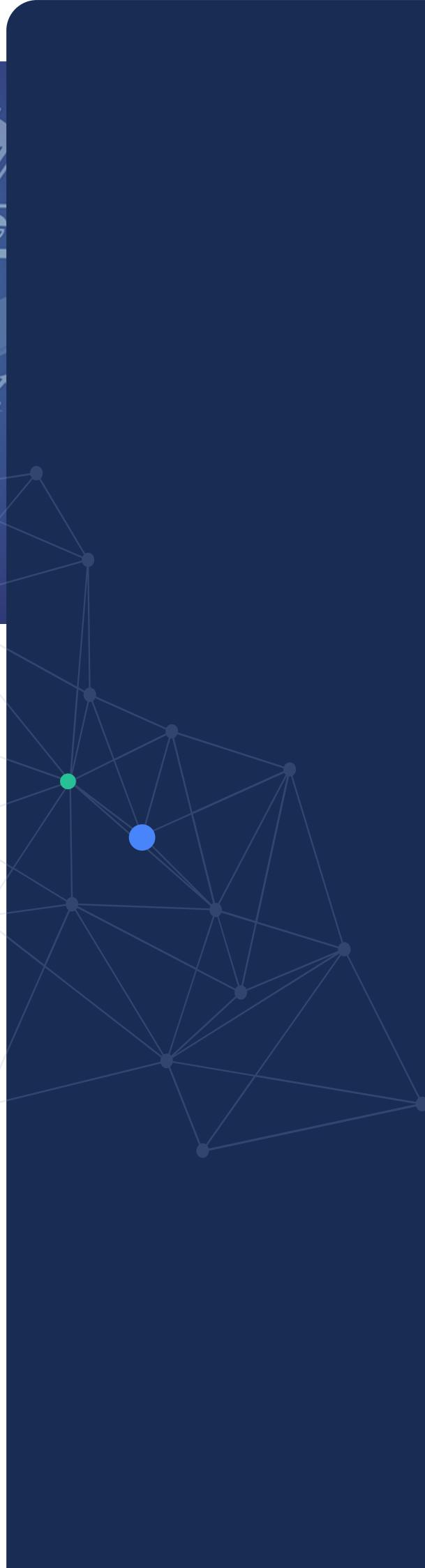
**Odabir profesije
rezultat spleta
okolnosti,
slučajni odabir
ili
planska aktivnost**

Slično kao i profesori, i studenti moraju raditi na sebi. I tu ne mislim samo na predispitne obaveze i spremanje ispita. Neformalno učenje može biti gotovo jednako važno kao i formalno. Steći vrednim radom diplomu ne mora automatski značiti i posao koji možete voleti i na njega gledati kao na karijeru. Tek nakon te famozne diplome, kojoj težite, ide ono najvažnije – bitka za posao od koga ćete živeti, a oni najvredniji i posao zbog koga ćete se nasmejani buditi i jednako nasmejani odlaziti na radno mesto.

Na kraju, veoma često me pitaju šta mogu poručiti mladim kolegama, kakav im savet mogu dati i na šta da obrate pažnju u trenutku donošenja određenih profesionalnih odluka.

Pa ovako. Osim već navedenog, istakla bih ono što je i mene vodilo. Veliki sam pristalica, između ostalog, pozitivnih misli, konstruktivnih predloga, samostalnosti, umerenih ambicija i kontinuiranog rada na profesionalnim kompetencijama. Ono što je jednakovažno jeste i negovanje sposobnosti koje imaju, prijateljstava sa ljudima koji su im bliski, sticanje novih iskustva, navika i afiniteta.

Prof. dr Jelena Matijašević

Volite ono što radite Kolege studenti kolegama

„Formalnim obrazovanjem ćeš zarađivati za život, samoobrazovanjem ćeš se obogatiti.“
– Džim Ron

Težina značenja pojma obrazovanja stvara nam određen stepen odgovornosti prilikom pisanja svog stava na ovu temu. Ako kao polaznu osnovu uzmemo stav američkog biznismena, motivacionog govornika i pisca, navedenog u samom uvodu, smatramo da se formalnom obrazovanju uglavnom pristupa po običaju ili svesti da tako treba, dok svest o samoobrazovanju imaju samo retki. Koliki je značaj obrazovanja za život svakog pojedinca, govori u prilog tome da je pravo na obrazovanje jedno od osnovnih ljudskih prava. Istoriski posmatrano, može se zaključiti da je značaj obrazovanja postajao sve veći sa razvojem civilizacije. Iako možda diskriminatorski zvuči, činjenično, danas, to je jedan od osnovnih parametara za razlikovanje pojedinaca u društvu.

„**Formalnim obrazovanjem ćeš zarađivati za život, samoobrazovanjem ćeš se obogatiti.**“

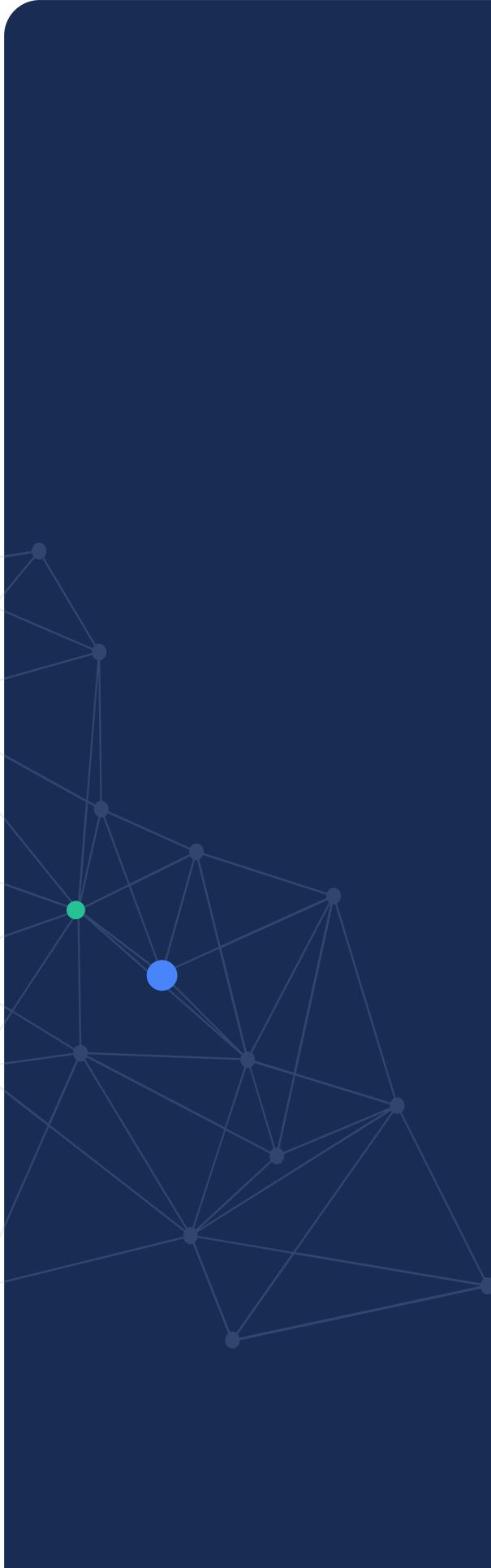
Džim Ron

U nekim ranijim periodima ljudske istorije više se težilo samoobrazovanju, dok formalno obrazovanje i nije gotovo postojalo. Primer navedenog su brojni filozofi, naučnici, pisci, koji su svojim delima postavili temelj današnje civilizacije. Međutim, može se reći da je savremeno shvatanje obrazovanja potpuno suprotno. Velika većina teži samo formalnom obrazovanju, limitirajući sebe i svoje mogućnosti i omogućavajući sebi samo sredstva za život. Iz navednog proizilazi pitanje da li isti status u društvu ima i obrazovan i neobrazovan pojedinac? Na osnovu svega oko nas, može se sa sigurnošću reći da ne. Međutim, polazeći od interesa pojedinaca, nivo obrazovanja je za svakog različit.

Nekom će zadovoljavajući kriterijum biti sposobnost čitanja i pisanja, dok će za nekog to predstavljati samo minimum. To implicira da je zadovoljavajući stepen obrazovanja, odnosno samoobrazovanja pitanje svesti svakog od nas.

Kao studenti četvrte godine Pravnog fakulteta, kad podvučemo crtlu posle osnovnog, srednjeg i akademskog obrazovanja, možemo reći da je težnja za samoobrazovanjem sve veća, a da nam je fakultet pružio osnovu i probudio želju za napredovanjem, učenjem i izgradnjom svoje ličnosti u svakom smislu. Smatramo da je ulaganje u sebe najbolja investicija, te da je svaki naš uspeh i dostignuće jedino što možemo posedovati i ono što nam niko ne može oduzeti. Koliko ćemo zaista i uzeti od svega što nam se pruža, koliko ćemo dobrih stvari uraditi, zavisi od nas samih ili drugim rečima naša budućnost je ipak u našim rukama.

„Obrazovanje se ne sastoji od toga koliko ste zapamtili ili koliko znate. Sastoji se od toga da razlikujete koliko znate, a koliko ne.“ – Anatol Frans

**Tamara Čičovački
Mirko Stajšić
Studenti**

Od ideje do preduzetnika

U savremenim okolnostima u kojima „tražim posao“ postaje nešto poput zanimanja, poseban značaj dobija preduzetništvo, odnosno samozapošljavanje. Pored toga što preduzetništvo predstavlja za preduzetnika finansijsku i upravljačku nezavisnost, preduzetništvo omogućava realizaciju kreativnih ideja, ostvarivanje ličnih potencijala i utiče na unapređenje konkurentnosti domaće privrede na međunarodom tržištu.¹

Šta je preduzetništvo?

Preduzetništvo podrazumeva pokretanje, vođenje i organizaciju poslovanja kroz objedinjavanje sposobnosti, veština, znanja, kreativnosti, inovativnosti, ali i odgovornosti.

Evropska unija definiše preduzetništvo kao način mišljenja i vrstu procesa koji stvara i razvija ekonomsku aktivnost tako što spaja ulaženje u rizik, stvaralaštvo i/ili inovacije sa dobrim upravljanjem, u novoj ili postojećoj organizaciji.

Ko je preduzetnik?

Preduzetnik je fizičko lice koje ima ideju, volju i spremnost da postavi poslovne ciljeve i preuzeće rizik upravljanja biznisom. Preduzetnik snosi odgovornost za svoje poslovne odluke, ali i ima mogućnost da sproveđe sve svoje ideje u delo, ispolji kreativnost i da se razvija bez granica. Suština preduzetničkog duha leži u želji i upornosti da svoje ideje ostvari kroz primenu znanja i veština.

Postati preduzetnik

Put svakog preduzetnika je različit, ali obično podrazumeva razvijanje ideje za poslovanje, sticanje primenljivih iskustava u različitim poslovnim ulogama, kao što je upravljanje i marketing, i kreiranje poslovnog plana uz upostavljanje izvora finansiranja. Pažljiv odabir zaposlenih, adekvatna strategija za plasiranje proizvoda ili usluga, kao i za privlačenje i zadržavanje kupaca i strateško planiranje razvoja i proširenja poslovanja, predstavljaju značajne korake u procesu ostvarivanja poslovnih ciljeva i uspeha.

¹Evropska komisija (2003) Green Paper on Entrepreneurship.

“

**Neuspeh
ne treba shvatati
tragično,
već ga prihvatići
kao životno iskustvo
u kome smo naučili
mnogo i spremili se
za nove poslovne
poduhvate.**

Strah od (ne)uspeha

Osnovni kamen spoticanja za ulazak u svet preuzetništva predstavlja strah od neuspeha, ali i strah od uspeha. Pitanja poput Šta ako ne uspem? Šta ako ne budem znao da sprovedem svoju ideju u delo? Šta ako mi zaista uspe, da li ću umeti da ispratim takav razvoj?, jesu pitanja koja se javljaju u glavi svakog preuzetnika.

Kao neko ko je sa samo 19 godina i sam postao preuzetnik, moram da priznam da ova pitanja jesu neizbežna, međutim, istovremeno su i neophodna. Ovakvim razmišljanjem jasnije sagledavamo sopstvenu ideju i eventualne greške u planu za njenu realizaciju. Moja preuzetnička priča je trajala 8 godina i završila se jer sam želela da se više posvetim karijeri u visokom obrazovanju. Da li je bilo jednostavno i lako? Naravno da nije, ali da li je vredelo? Apsolutno, životno iskustvo koje je neprocenjivo i koje me je promenilo i naučilo da verujem u sebe i svoje sposobnosti, kao i da ništa nije nemoguće. Mladost je u ovoj situaciji bila moj saveznik jer je učinila da jača bude želja od straha i razmišljanja o eventualnom neuspehu. Međutim, ni neuspeh ne treba shvatati tragično, već ga prihvatići kao životno iskustvo u kome smo naučili mnogo i spremili se za nove poslovne poduhvate.

„Za dvadeset godina, bićete više razočarani stvarima koje niste učinili nego stvarima koje jeste. Zato isplovite iz sigurne luke. Istražujte. Sanjajte. Otkrijte.“ Mark Tven

Doc. dr Maja Subotin

„Mali“ a svoji

“

**Najveći izazov
danас je biti unikatan,
ne utapati se u more
sličnih, imati smelosti,
iskoraknuti iz
uniformisanih okvira i
biti jedinstven - svoj.**

Istorijski gledano, biti žena, nikada nije bilo lako. Ni danas, kada je uspostavljena kakva – takva ravnoteža između polova, kada je uobičajno da žene rade, vode ozbiljne poslove rame uz rame sa muškarcima, opet nije lako biti žena. Ali, ukoliko u amanet dobijete posao koji je decenijama u porodici, koji vas čeka, koji od vaše hrabrosti zavisi da li će opстати – e onda je izbor veoma jednostavan. Sve sumnje, strahovi i nedoumice ostaju iza, a jedini put kojim se može ići jeste napred. I tek tako, postajem žena na čelu jedne vinarije i jednog posla sa veoma dugom tradicijom.

Sve su vinarije slične, samo jedna je Craft Kabach Winery!

Ovaj slogan najslikovitije opisuje naš položaj u odnosu na ostale vinarije.

Najveći izazov danas, barem tako ja osećam, je biti unikatan, ne utapati se u more sličnih, imati smelosti, iskoraknuti iz uniformisanih okvira i biti jedinstven - svoj. Naša težnja tome je primetna, osim u vinima koje proizvodimo i na koje smo ponosni, i u etiketama koje ih prate. Njihov dizajn, sklop boja i tema pričaju svoje posebne priče, vraćaju duh vremena koje je uticalo na to da postanemo ovo što smo danas. Naravno, osim tajni prošlosti i specijalnih, tradicionalnih tehnologija proizvodnje vina, pratimo i nove trendove, držimo korak sa novinama u tehnologiji, ali da opet ostanemo verni višedecenijskoj tradiciji jedne porodične, zanatske vinarije. Još jedan, veoma važan momenat je odabir vrsta vina, koje mi proizvodimo. Tako se u našoj ponudi može naći vino Gamay, vrhunsko crno, suvo vino, sa niskim sadržajem tanina, koja ćete retko gde naći. Isto tako nudimo i belo vino, mirisno, poluslatko, pitko, a to je Muscat Ottonel. Naravno imamo i Cabernet Sauvignon, berba 2017 Limited Edition, absolutni šampion na International Vincent's Day Wine Contest 2020.godine, gde je od svih vina dobio najviše bodova na sajmu vina.

Ali, da me ne shvatite pogrešno. Nije nimalo lako biti žena na čelu, pa i jedne male vinarije. Nije lako ostati svoj. Ponekad je to „borba sa vetrenjačama“ i osećaj beskrajnog tapkanja u mestu.

Kvalitet proizvoda, ljubav i rad u njega uložen, ne garantuje automatski i uspeh u poslovanju. Nikako. Pored marketinga i birokratije, ponekad treba imati i malo sreće. Neko bi rekao da sreću sami stvaramo svojim uloženim radom. Možda i jeste tako. Ali, da kažemo da je sreća što u radu nailazimo na ljudе slične nama, spremne da pomognu, spremne da nas nečemu novom nauče, ali i da od nas uče. I taj proces uzajamnog poštovanja i zajedničkog učenja i rada jeste sreća na koju računamo. Jedino tako kvalitet naših proizvoda može biti jedinstven i prepoznatljiv. Jedino tako, mi ovako „mali“ možemo napredovati, a ujedno ostati svoji, nikome slični osim nama samima. Iako postojimo decenijama, sa tradicijom koju toliko cenimo, svaka nova godina je za nas izazov. Dokaz tome je prethodna godina, kao i svima, izazovnija od ostalih, ali sa novim mogućnostima koje smo otkrili, on-line trgovinom, novim načinom poslovanja i poslovног razmišljanja. Jer upravo nas izazov čini snažnijim i dovitljivijim, spremnima da se uhvatimo u koštaс sa vremenom koje dolazi. Biti svoj i prepoznatljiv u poslovnom svetu nikada nije bilo lako. Ali prepreke su te koje nas motivišu da budemo sutra bolji nego što smo to bili danas.

Home made, hand made, Craft Kabach Winery made!

Silvija Kabač

Direktor Craft Kabach Wine, Temerin

Rad u Austriji iz lične perspektive

Poslednjih godina, mnogo se priča o radu u inostranstvu, načinu života naših ljudi u Evropskoj uniji, uslovima na poslu i sl. Kako sam u Austriju došla da živim i radim pre skoro 30 godina, sada, sa ove vremenske distance, mogu napraviti paralelu između tog vremena, kraja XX veka i sada.

Završila sam elektrotehniku na Univerzitetu u Novom Sadu, smer elektronike i telekomunikacija, sada već davne, 1990. godine. Posle prvog posla u struci u Beogradu, otišla sam u Austriju, u Graz, gde sam počela da radim 1992 godine u struci, u firmi koja se bavi razvojem motora (tada sa unutrašnjim sagorevanjem, sada i elektro motora, motora na tečni vodonik itd.).

Po dolasku u Austriju, prvo sto sam uradila je bila nostrifikacija diplome, koja ustvari predstavlja potvrdu mog završenog fakulteta i njegovo izjednačavanje sa obrazovanjem u Austriji, te da li postoji razlika ispita koja se polaže da bi diploma bila potpuno priznata i dr. Paralelno sa tim, pohađala sam i kurs nemačkog jezika, koji se organizuje pri univerzitetu, gde sam i polagala nemački jezik te dobila diplomu o savladanom jeziku na nivou koji je potreban da bih se mogla zaposliti. To bi ujedno bila i najveća razlika u odnosu na sadašnje uslove rada. Pre 30 godina, uslovi za rad u struci su bili nostrifikacija diplome i određeni nivo znanja nemačkog jezika. Danas je, pored nostrifikacije diplome, dobro znanje engleskog jezika dovoljno da vas prime na posao. Ipak, nakon nekog vremena potrebno je naučiti jezik zemlje u kojoj živate, da bi se mogli osećati integrisano i prihvaćeno od strane ljudi koji vas svakodnevno okružuju.

Na mom prvom radnom mestu, ono što sam odmah zapazila bilo je da se ljudi na poslu ne druže privatno ili da to čine veoma retko, te da se, mada godinama rade zajedno, gotovo i ne poznaju.

“

**Ne treba
zaboraviti svoje
poreklo, kulturu,
mentalitet.**

Ali opet, to ih nikako nije sprečavalo da budu dobre kolege i da poslovno odlično sarađuju. Iz mog dosadašnjeg iskustva, shvatila sam da su kolege spremne pomoći i da sve što je nejasno nikako ne treba rešavati sam, već podeliti to sa ostalim, iskusnijim kolegama. Dakle, u radnoj sredini se izuzetno neguje timski duh, te se svaki napor da nešto naučite veoma ceni, pa se samim tim pomoći nesebično pruža svakom ko je spreman da je zatraži. Sa tim u vezi jeste i to da se uvek možete osloniti na ono što vam kolege ili neposredni šef kažu. Rasterećeni su kuloarskih priča, te teže potpunoj transparentnosti, uz uvažavanje mišljenja zaposlenih, uz merenje postignutih rezultata. Napredovanje u poslu je moguće i naravno, zavisi od individualnih afiniteta svakog zaposlenog. Postoji godišnja ocena rada, kako zaposlenog od strane šefova, tako i šefova od strane zaposlenih. Veoma se ulaže u komunikacijske veštine, jasne i jezgrovite pisane izveštaje i mejlove koji vam pomažu da budete konkretni, kako u svom poslu, tako i u svojim eventualnim željama i zahtevima

A ono što možda najviše privuče jeste zarada. Ljudi su dobro plaćeni, u skladu sa prosečnim životom u Austriji, po sistemu 14 plata godišnje, gde se 13.i 14. plata isplaćuju za Božić i letnji godišnji odmor. Te dve zarade ili dodaci su i manje oporezovane (ne 33% ili 42%, vec samo 22%) tako da predstavljaju solidne sume novca kojima se može raspolagati i planirati i neko veće ulaganje.

Danas, u doba digitalnih tehnologija, interneta, globalizacije i sl., rad u Austriji se verovatno ne razlikuje mnogo od rada u Nemačkoj, Holandiji, Americi... Tako, na primer, moje kolege sede u Japanu, Singapuru ili ko zna gde, ali to ne igra nikakvu ulogu u nasem poslu. Svi se služimo engleskim jezikom, vidimo se preko Skajpa, Zuma ili Timsa. Ono što je važno, jeste da radimo ono što volimo i na taj način doprinosimo razvoju i uspehu firme gde radimo, koji je onda i deo našeg poslovnog uspeha u životu.

Ipak, ne treba zaboraviti svoje poreklo, kulturu, mentalitet – njih treba uvek da vidite kao nešto pozitivno i da to i forsirate. Za nas iz Srbije to znači – budite otvoreni, šalite se i pređite nekad granice poslovnih tema, jer ljudi vole kad ste autentični. A mi sa prostora Srbije, bivše Jugoslavije i Balkana, to sigurno jesmo.

Mirjana Selakov Peitler

Fakultet i početak karijere u Austriji

Kao mladi budući student, imate mnogo mogućnosti u Austriji: Brojni univerziteti sa odličnom nastavom po niskim cenama školarine. Iako studiranje u Austriji nije preduslov za dobro plaćen posao, mnogi mladi ljudi koriste priliku i prijavljuju se na fakultet po svom izboru kako bi povećali šanse za ulazak u profesionalni život. Nema mnogo razlika između austrijskog i srpskog obrazovnog sistema, ali one koje postoje izuzetno su važne.

Najveća razlika koju vidim između sebe i svojih prijatelja koji studiraju u Srbiji je usredsređenost na same studije. Dok ste u Srbiji uglavnom redovni student, u Austriji se podrazumeva da započinjete sa 18 godina da radite. Jer bez obzira na prosek ocena, samo jedno se računa nakon završetka obuke: radno iskustvo. Nije važno da li vam je potreban semestar ili dva duže da biste studirali, pod uslovom da imate dobru praksu i početne poslove. Mada, iz razgovora sa kolegama iz Srbije, ovo je počelo da se menja, pa postoje programi i na univerzitima u Srbiji prilagođeni zaposlenim studentima.

Druga važna razlika je iskustvo u inostranstvu. U Austriji se pridaje velika važnost tome da nastavni program u inostranstvu treba pohađati najmanje jednom tokom studija. Zato što je u većini kompanija važno sarađivati sa stranim partnerima i interkulturno znanje se promoviše vrlo rano. Postoje mnogi grantovi i stipendije koji studentima u Austriji olakšavaju korišćenje takvih programa.

Jedna od posebnosti studija u Austriji je ta, što istovremeno možete pohađati dva univerzitetska programa. Zbog niskih školarina, u Austriji je uobičajeno da mladi student pored glavnog smera započne i neki drugi smer. Dok prvi služi konkretnoj karijeri, drugi je profesionalni dizajn ličnih interesa i, za razliku od prvog, obično se ne završi do kraja. Međutim, ova opcija omogućava akumuliranje znanja ličnim interesovanjima u neformalnom kontekstu.

Lično sam veoma zahvalna što mogu da koristim sve gore navedene opcije. Imam 22 godine i završila sam osnovne studije iz međunarodne ekonomije. Pored toga, iz ličnog interesovanja sam upisala veronauku (nauku o religijama) i pohađam one kurseve i predavanja koja me zanimaju. Počela sam da radim još dok sam bila u srednjoj školi, sa 16 godina i već sam imala priliku da obavljam praksu u firmama i da radim honorarne poslove u ambasadi. Trenutno radim na dva EU projekta i stičem dodatna iskustva pre nego što ću u oktobru da započnem master studije.

Nina Peitler